

TÁRGYI, NYELVI ÉS DRAMATURGIAI MAGYARÁZATOK, KONKORDANCIÁK

Tanulmányok
a 80 éves
Nagy Imre
tiszteletére

VERSO
könyv

TÁRGYI, NYELVI ÉS DRAMATURGIAI MAGYARÁZATOK, KONKORDANCIÁK

Tanulmányok
a 80 éves
Nagy Imre
tiszteletére

VERSO
könyv

Szerkesztette
Jankovits László
Pálffy Eszter
Pap Balázs
Tóth Orsolya

TÁRGYI, NYELVI
ÉS DRAMATURGIAI
MAGYARÁZATOK,
KONKORDANCIÁK

Tanulmányok
a 80 éves
Nagy Imre
tiszteletére

Pécs, 2020

A kötet megjelenését Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata támogatta.

Készült a
Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
Klasszikus Irodalomtörténeti és
Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékén
és
a Verso irodalomtörténeti folyóiratnál
<http://versofolyoirat.hu>

ISBN 978-963-429-622-5

© a szerzők, 2020

A borítón Nagy Imre egyetemi irodájának ajtaja látható.
A festék kopását Nagy Imre kulcsai okozták.

Tartalom

Előszó	7
HETESI István „Valami Lélek üldöz...”	9

I. Tárgyi, nyelvi magyarázatok

IMRE László A <i>Tariménes utazása</i> műfaji komplexitása és virtuális hatástörténete	17
MILBACHER Róbert „a menny fog a földre leszállni” A „földi menny” megteremtésének programja Petőfi látomásos-politikai költészetében	25
KNAPP Éva A veritas diskurzusa II. Rákóczi Ferenc műveiben	41
BÍRÓ Ferenc Fejezet a felvilágosodás gondolatvilágából. Antropológia	79

II. Dramaturgiai magyarázatok

P. MÜLLER Péter Kitörés a dobozszínpadi keretből: magyar Shakespeare-előadások sajátos térhasználata	89
S. LACZKÓ András Szép testben szép lélek? Szerelem és honszerelem Degré Alajos <i>Eljegyzés álarcz alatt</i> című vígjátékában	103
TÓTH Orsolya Weilerné könnyei. Megjegyzések Kazinczy Ferenc <i>Az atlacz papucs</i> című vígjátékának két szövegváltozatáról	117
DEMETER Júlia Segszpir papa falatnyi szalonnája (Főhajtás Katona előtt)	131
TAKÁTS József A népalapító. Madách Imre: <i>Mózes</i>	139

III. Konkordanciák

SZAJBÉLY Mihály Jókai, 1887. augusztus 20.	155
SZÁNTÓ F. István A Magyar művészet és a Forradalom a művészetben	165
PAP Balázs pulp	181
JANKOVITS László Rimay János elválík	189

Jókai, 1887. augusztus 20.¹

(*Amiről nem beszélnek a források, de bizonyos, vagy lehetséges*) Jókai 7 óra után ébredt aznap reggel. Félrehúzta a függönyt, az előző napok hűvös szél hajszolta szürke felhőiből hírmondó sem maradt. Csendes és verőfényes idő ígérkezett.² Balatonfüredre gondolt, meg a Kisfaludy gőzösre, amellyel három nappal korábban hajózott át Siófokra, hogy a déli vasúttal Budapestre utazzék. Nagyot sóhajtott, odalépett a mosdótálhoz. Inkább lett volna Füreden, múlt nyárban. Reggeli teendői végeztével díszmagyart öltött és kocsit hivatott. Nem sokkal múlt 8 óra akkor. „A Ferencziek terére!”³ – instruálta az őt nagy reverenciával köszöntő fiákerest, majd elhelyezkedett a hátsó ülésen. Nehéz nap várt rá.

(*Előzmények, amelyek bizonyosak*) 1887 késő tavaszán tűzvészek borzolták az újságolvasók kedélyét. Május 1-én porrá vált Torockó, május 6-án leégett Eperjes belső része, ugyanazon a napon elpusztult Nagykároly egyharmada.⁴ Az első hírek ráadásul arról szóltak, hogy Torockó mellett Eperjes is teljesen elhamvadt, pedig e két város léte és virágzása, az *Eger* című lapot idézve:

[...] országos hazafiúi ügy, mert mind a kettő [...] őrszeme s védőbástyája volt a magyar kultúra és [...] szellem előhaladásának a legexponáltabb helyeken [...] hol egyrészt a panszlavismus, másrészt a dakoromanizmus titkos ördögi alattomosággal terjeszkedő törekvései a legéberebb figyelmet, s ellensúlyozást követelik.⁵

1 Az események nyomán, amelyekről itt szó lesz, születhetett volna keserű tragikomédia egy Vajda János-típusú szerző tollán. Ha született volna, bizonyosan nem kerülte volna el Nagy Imre figyelmét. De mivel nem született, érijük be most az el nem készült mű szűzséjével.

2 Fővárosi Lapok, 1887. augusztus 22., 1689.

3 Nemzet, 1887. augusztus 22.

4 *Eperjes és Nagykároly pusztulásának térképe*, Vasárnapi Ujság, 1887. augusztus 14., 549.

5 Eger, 1887. május 17., 1.

Ez a fejtegetés, mely a károsultak megsegítésére indult országos akció indoklásaként született, a mindenki számára vitathatatlan értékre, a nemzetre való hivatkozással igyekezett megnyitni az adakozók bukszáját. Élükre – kis magyar pornográfia – Ferenc József császár állt, aki magyar királyként több tízezer forintot adományozott. Az országgyűlési képviselők egy napi ülésdíjukat ajánlották fel, Jókai elnöklétével pedig bizottság alakult egy *Segítség* című, jótékony célú emlékalbum kiadására. Május 11-én kelt felhívásukban egyebek mellett ez olvasható:

[...] adjunk ki egy díszes emléklapot, melyhez minden írója e nemzetnek, minden hírneves művésze e hazának, fel a legmagasabbakig, kiknek neveit dicsekedve sorozzuk a szellemi harcosok táborához, járuljon egy kézvonással [...] Milliő példányban kell ennek elterjedni. Lelkesült honleányok, tevékeny nőegyletek, fő- és alpapság, társulatok ügynökei, könyvárusok és vasuti tisztviselők, kaszinók, tűzoltó társulatok, torna- és dalegyletek vegyék át az elárusítás feladatát; nyomdáink versenyezzenek a díszes és legolcsóbb kiállításban; a begyűlendő pénzeket kezelje egy kiváló hazai pénzügyintézet díjtalanul [...] Író társaink küldjék az ezen emlékműbe szánt járulékaikat Jókai Mórhoz, művész társaink Roskovits Ignácához e folyó május hó 20-ikáig. [...] Emléklapunk címe legyen, a mit a szükségben szoktunk önként kiáltani: *Segítség* [...].⁶

A vállalkozás a teljes magyarországi sajtó figyelmét magára vonta, a történések leghitelesebben mégis a *Vasárnapi Ujság* tudósításai nyomán rekonstruálhatók, mivel annak szerkesztője, Nagy Miklós az album irodalmi részének a társszerkesztője volt. A hetilap egymást sűrűn követő cikkeiből kiderül, hogy a jótékony célú kiadvány holdudvarában gyorsan születtek egyéb segélyakciók, melyek élére országosan ismert személyiségek, az arisztokrácia és a pénzvilág képviselői álltak.

Nagy Miklós lapja már a felhívás kibocsátása után tíz nappal közreadta a művészek névsorát, akik hozzájárulásukat ígérték a vállalkozáshoz. Megmozdult a királyi család is: Rudolf trónörökös „egy szép emlékmondatot” küldött, Stefánia főhercegasszony pedig „egy meglepő kivitelű művészi rajzot keleti utazásából”. Részvételét jelezte József főherceg és Klotild főherceg-asszony, valamint Koburg Fülöp királyi herceg és neje; utóbbi „már át is adta egy szép tájképét”. A híradásból az is kiderül, hogy a fővárosi nőegyesületek jótékony célú népünnepély szervezését tervezik júniusra, a Városligetben vagy a Margitszigeten. Jókaiék szerették volna az album megjelenését ezzel

⁶ «*Segítség*», *Vasárnapi Ujság*, 1887. május 15., 336.

összehangolni, s úgy gondolták, a népünnepély keretei között nem csupán annak példányai lesznek megvásárolhatók, hanem a károsultak javára elárverezik a beérkezett képzőművészeti alkotásokat is.⁷

Három héttel később a lap a népünnepély tervének átalakulásáról tudósított: új időpontja augusztus 20., szervezését a nőegyletektől az album szerkesztői vették át, helyszín a Városliget. A fővárostól a kiállítási pavilon átengedésén kívül azt kérték, hogy „aug. 20-án déli 12 órától kezdve a városliget elzárassék, s oda csak belépti díj mellett [...] lehessen a népünnepélyre bemenni”. A cikkből az is kiderül, hogy a rendezésre külön bizottság alakul, „melynek közéletünk több kitűnősége lesz tagja”, ami pedig a programot illeti, „festőink és a fővárosi színházak előkelőbb tagjai e népünnepélyre jelmezes meneteket és szabadban tartandó előadásokat terveznek”.⁸

Az album előfizetési felhívása július 14-én jelent meg, augusztus elején pedig közhírré tették, hogy a vidékiek féláron utazhatnak a népünnepélyre, amennyiben a vasúti jeggyel együtt belépőt váltanak a Városligetbe is.⁹ Augusztus 14-én, az ünnepet megelőző utolsó lapszám hosszú (és időnként ironikus) beharangozójában a következő olvasható:

Segítség itt, Segítség ott! Ez a jelszó tölti be jelenleg az országot Kárpátoktól Adriáig. Falragasz falragasz hátán lepi el a házak minden tenyérnyi üres helyét s mindenikről ez a szó tekint le képtelen terjedelmű betűkben, a legtarkább színekben és czirádákban. Kisebb-nagyobb bizottságok, albizottságok, osztályok, szakosztályok, küldöttségek üléseznek reggeltől napestig s alig van a fővárosban itthon rekedt hangzatosabb név, mely egyik vagy másik csoport listáját ne gazdagítaná.¹⁰

(Mi történt 1887. augusztus 20-án a Városligetben?) A területet már az előző napokon előkészítették a népünnep számára. A *Nemzet* tudósítója, aki a népünnepély reggelén, a közönség érkezése előtt járta be a helyszínt, úgy találta, még a liget ismerői is minduntalan valami újra akadhatnak sétájuk során.

[...] a puha gyp lekaszálvá, a fonyadt gyom eltakarítva, minden fordulón egy-egy izléses sörös bódé, övezve a nyugalmat adó székek, asztalok valóságos özönével, minden harmadik fa zöldjéből a nemzeti három szín hirdette a hazafias ünnepélyt. Jobbra, majdnem szemközt a korcsolyázók csarnokával, a rendőrség ütött tanyát, szomszédságukban pedig az ünne-

7 «Segítség», Vasárnapi Ujság, 1887. május 22., 353.

8 *Népünnep Szent István napján*, Vasárnapi Ujság, 1887., 404.

9 Vasárnapi Ujság, 1887. augusztus 7., 536.

10 *Ünnep előtt*, Vasárnapi Ujság, 1887. augusztus 14., 550.

pélyre kirendelt huszárok vártak az intézők rendelkezésére. A rondeaun tul, az Arena-, Stefánia-ut és a corso között csinos kis sátrak, akolszerűen elzárt kisebb-nagyobb térségek állottak készen, a népies mulatságok számára. A hol a Stefánia-uton a corso kezdődik, a sudár fenyvesek alján, deszkafélszerbe ékelve két gőzgép tétlenkedett, várva az estére, amelynek mozgalmas életét tündéries villamfény nyel volt a hivatásuk kiszínezni. Innen messze elágazó sodronyhálózat szaladt a ligetbe szerkesztét, belekapaszkodva a sűrű egymásutánban elhelyezett póznákba, melyek mindenikén apró villamlámpák tördelték meg az égető napsugarakat. A központ, természetesen az iparcsarnok környéke, főleg pedig az előtte elterülő park volt. [...] A közepén álló csinos pavillonból kitünő katona-zenekar mulattatta a közönséget a szebbnél-szebb darabokkal. A vízmedence hatalmas sugara is megeredt [...] kimért távolságban [...] karcu mászópóznák fehérlettek ki, tetejükön a győztes versenyzők számára kívánatos apróságokból összeállított koronájukkal.¹¹

Reggel 7 órakor a területet katonai kordon vette körül, s ettől kezdve csak a 30 krajcáros jegy megváltásával lehetett belépni. A rendezők, élükön Jókaival, a Ferencziek terén gyülekeztek 9 óra előtt, és innen indultak, hat ökör vont a díszkocsival, a városligeti királyi pavilonhoz.¹² E különös jármű, mely az irodalom és a művészet egyesítését jelképezte, külön erre az alkalomra készült.

Egy óriás paletta volt rézsutos teteje, roppant ecsetekkel és festőruddal, két oldalán két broncirozott óriás sárkány volt a párkánya, mely között drága keleti szőnyeg terült el. [...] Elöl egy roppant tintatartó fölött egy rengeteg lúdtoll feküdt keresztben.¹³

Az ökröskocsi utasai vernissage-ra igyekeztek, az album számára beérkezett rajzokat és kéziratokat ugyanis mégsem árverezték el, hanem kiállították őket. „A mai nap a jóltevés napja” – kezdte Jókai megnyitó beszédét. Amit közösen létrehoztak, az jót tesz a tűzvész sújtotta városoknak, és jót tesz a magyar műveltségnek. De jótékonyan hat „minden hazafiui kebelre, táplálva azon tudatot, hogy balsorsában nemzetünknek, a legmagasabb uralkodó család is őszinte részvétellel osztozik. (*Leikes éljenzés!*)” Majd a köszönetmondások kötelező köre után így fejezte be:

Íme a mi jutalmunkat megadta már a magas ég, midőn a mai derült nappal megajándékozott bennünket. Valóban azt hittem már a múlt

¹¹ A „Segítség” ünnepe, Nemzet, 1887. augusztus 22., 1. (Reggeli kiadás)

¹² Uo.

¹³ Segítség-ünnep a Városligetben, Budapesti Hírlap, 1887. augusztus 22., 9. (Melléklet a Budapesti Hírlap 230-ik számához – Hétfő, augusztus 22.)

napok alatt, hogy csakugyan útban van Szibéria Magyarország felé [...]. Kivánom, hogy ne csak a mai nap legyen mindvégig ily derült, de az az Ég is, mely a jövőendő titkát rejtí, folyvást ily derűten mosolyogjon le hazánkra. (*Hosszu lelkes éljenzés!*)¹⁴

A tulajdonképpeni népünnep kezdetét a díszmenet jelentette, melyet pontban délre hirdették. Meg is telt bámeszkodókkal az Andrásy út, de még egy jó órát kellett várniuk, míg a menet kikanyarodott a villasorból,¹⁵ a díszkocsi ugyanis megfeneklett a királypavilon előtti laza homokban. Leendő utasai, Blaha Lujza és két fiatal színésznő, míg a rendezők a jármű kiemelésén ügyködtek, Jókai társaságában várakoztak a pavilon egyik szobájában.¹⁶

Horjuszájas ingű, lobogó gatyájú, pántlikás kalapú béreseknőgattak négy derék mecklenburgi lovat, egy páran neki támasztották vállukat a szekér hátuljának, s próbálták kiemelni, a rendezők jobbról-balról igazgattak, rendezgettek, kommandíroztak. [...] Végre is ásót hoztak [...], kiásták a kereket, pokrócot terítettek alája, emelő rudakkal is segítettek és akkor a négy ló is megbírta már a terhet, és vigan vontatta a szekeret a szilárdabb talajú utra, ahol aztán a négy ló helyébe hat felpántlikázott kolompós ökröt fogták eléje [sic].¹⁷

A menet aztán igazán impozánsra sikeredett, és megérte a várakozást.

Elöl bandériumféle [...] utána ötlovas magas szekéren cigánybanda, elején a fáradhatatlan tevékenységű rendezők egyikével: Roskovics Ignáccal. Majd a díszkocsi [...], melyet [...] kürtszó jelentett be. [...] óriási palletta [...] árnyékában szemrevaló három magyarruhás nő: középen Blaha Lujza asszony, »Segítség« föliratú kis bársony-zászlóval, jobbján Ligeti Irma, balján Sik Gizella kisasszonyok szórták a programot, s a tombolavásárlásra buzdító fölhívásokat. [...] A díszkocsi után ismét muzsika-szóval haladt egy szekér, utánok pedig hosszú sora a fiakereknek, az elsőben maga a főrendező: Jókai Mór [...]. A menet lépést is alig haladhatott, a széles úton olyan sűrű volt az emberár.¹⁸

A díszmenet tett egy kört a belvárosban, majd visszatért a Városligetbe. Blaháné és a két grácia nyilván erős vonzerőt képviseltek a népünnepély számára, a szervezők azonban biztosra akartak menni,

14 Uo.

15 A „Segítség” népünnep, Fővárosi Lapok, 1887. augusztus 22., 1689.

16 Budapesti Hirlap, uo.

17 Budapesti Hirlap, 9.

18 Fővárosi Lapok, uo.

és az „intellektuális” díszmenettel párhuzamosan elindítottak egy „populárisat” is, a Merkl-cirkusz jóvoltából.

Lovas hölgyek és urak piros derékban, piros frakkban, lisztesképű clownok kétkerekű ponny-fogatokon, emeletes kocsiházak, tetején furcsa ruhába öltözött lányokkal, púpos tevéken „indusok” és türelmes elefántok szerencsenekkel [...]. Legelől pedig egy óriás szekéren ültek az aranypaszományos piros magyar ruhába öltözött muzsikuskok.¹⁹

Az indulás itt sem volt problémamentes. Amikor a muzsikuskok ráreccsentettek az indulóra, a trombitahangra a szekér elé fogott négy ló megbokrosodott, helyükbe két nyugodt igáslovat kellett fogni. Így már elindulhatott a menet, ők is tettek egy kört, majd az Andrassy úton át ugyancsak a Városligetbe érkeztek, ahol még csak most kezdődött az igazi multság. A belépőjegyekkel együtt tombolajegyeket is kínáltak, árusították a Segítség-albumot, bent a ligetben pedig zsákfutás, fazéktörés, távugrás, versenyfutás, kopaszok, törpék, óriások és nagyorrúak versenye, bukfencvető verseny, póznamászás, szépségverseny, jósnő, és egyéb vásári multságok várták a nagyérdeműt.

Össze-vissza futkozott a nép, egyik helyről a másikra, s egetverő kacajával elnyomta a muzsikaszót, melylyel a katonazenekarok, cigánybandák és veterán zenészek bőségesen szolgáltak. A Bábel tornyánál nem lehetett olyan hangzavar, mint a városligeti népünnepen. Félkezű kintornások, rekedt utcai énekesek, nagy szavú kóklerek, kiabáló suhanczok [...] adtak a képnek grotesque színezetet.²⁰

Amikor estére hajlott az idő, Blaha Lujza közreműködésével hangverseny kezdődött a fővárosi kiállítási pavilonban, majd következett a tűzijáték. Miután kihunytt az utolsó tüzes forgókerék, a pavilonban táncmultság kezdődött,

[...] hol az első csárdást [...] a szépségverseny nyertesei nyitották meg. A vígság elragadt onnét a lampionos, nyílt táncdobogókra is, hol a külvárosok szépei járták, vegyest cselédlányokkal.²¹

A délután eseményeiről azonban Jókai már csak a másnapi lapokban olvashatott, mert bokros teendői elszólították a ligetből, mindjárt a hatökrös kocsi visszaérkezése után.

¹⁹ Budapesti Hírlap, uo.

²⁰ Nemzet, uo.

²¹ Budapesti Hírlap, 12.

(*Hová ment Jókai a Városligetből?*) Még javában zajlott a Szent István napi körmenet a Várban, a Városligetet pedig éppen csak lezárták, amikor reggel 8 órakor²² az Írói és Művészi Kör helyiségében összeült a Magyar Könyvkereskedők Egyletének éves közgyűlése. Aigner Lajos elnök megnyitó beszédében, érintve a könyvkereskedés egyéb problémáit, elsősorban arra a kárra hívta fel a figyelmet, amelyet a közoktatási minisztérium okozna a könyvkiadóknak és kereskedőknek, amennyiben tankönyv-monopóliumot vezetne be.²³ A gyűlés után a társaság átvonult a Szikszay vendéglő első emeleti különtermében tartandó díszlakomára, ahová Jókai is hivatalos volt.

Ott az első felköszöntőt Aigner mondta, aki a királyi családra, a magyar írók és az egyesület felvirágzására emelte poharát, utána pedig Jókai kiadója, Révai Mór következett, aki az ország második királyát, Jókai Mórt élte. A köszöntésre Jókai „derült beszédben”²⁴ válaszolt:

Tisztelt Uraim! Ismerik Önök a történetet arról a bizonyos úrról, aki így kezdte a beszédét: „Faluról jövök éppen” – mire egy barátságos hang közbekiáltott: „Az látszik is magán.” Valahogy így mentegetőzhetnek én is, hogy éppen most jövök a Segítség-népünnepélyről, ahol már kiadogattam minden gondolatomat. (*Tiltakozás minden oldalról.*) És igazán zavarban vagyok, hogyan is válaszolhatnék a kiadómnak, aki momentán éppen miattam szenved a legjobban. Nem bírom mással kezdeni, mint egy adomával, arról a kisfiúról, akinek szabadjára hagyták, hogy apja névnapjára kívánjon valamit a maga eszéből. A kisfiú így gratulált: „Kedves Édesapám! Azt kívánom neked, hogy a jövő évben jobb gyerek legyek, mint eddig voltam!” Valami ilyesmit kívánok én is. Kívánom a kiadóknak és a könyvkereskedőknek, hogy én is jobb gyerek legyek, mint eddig voltam. (*Közbekiáltás: Az nem lehetséges!*)

Majd arról beszélt, hogy alaptalan a könyvkereskedők aggodalma, a kormány nem akarja, de nem is tudná monopolizálni a tankönyvek kiadását. Ő maga pedig ellensége minden monopóliumnak:

[...] azt szeretném, ha a jó munkák mind szabadon adatnának ki. Ha én egy munkát írok, a kiadóm számoljon vele. Ha rossz a munka, ő vesz rajta, ha pedig jó, akkor én veszek rajta. (*Derűltség.*)

Ezután az olvasóközönségről beszélt.

22 Budapesti Hírlap, 1887. augusztus 19., 5.

23 A könyvkereskedők közgyűlése, Pesti Hírlap, 1887. aug 22., 3.

24 A közgyűlési közebed, Corvina, 1887. szeptember 30., 114.

A szántóvető ember, [...] ha tud is olvasni, legfőlebb ha kalendárium van a házában, az is a legolcsóbb, amelyik időjós-lással foglalkozik. Engem, ha megfordulok néha az országban, csakugyan úgy fogadnak, mintha király volnék. Van lakoma, felköszöntés, pezsgő, van minden; de hogy csak egy könyvem is ott találjam a házban, olyan nincs! (*Élénk derűltség.*)

Végül zajos éljenzés közepette a magyar könyvkereskedőket éltette.

Jókai után Komócsy József beszélt a könyvkereskedés hiányosságairól, majd ismét Jókai kért szót, és tovább fejtegette, hogyan lehetne az olvasás iránt közönyös milliókat könyvvásárlókká nevelni.

Szavaikat vidám riposztok követték.

Aigner: Javaslom, hogy vidékre csak Jókai Mórt és Komócsy Józsefet küldjük magyar könyvet eladni. (*Derűltség.*)

Komócsy: Kéretik tudomásunkra adni, mennyi a rabatt.

Jókai: Én szívesen mennék, de akkor Aigner barátom lesz majd olyan szíves, és megírja a regényeket csekélységem helyett.

Aigner: Én lennék olyan szíves, csak az a kérdés, hogy milyenek lennének azok a regények.

Komócsy: Én mindenesetre meg vagyok győződve, hogy Jókai több regényt adna el Aignertől, mint Aigner Jókaitól. (*Általános derűltség.*)²⁵

(*Amiről megint csak nem beszélnek a források, de lehetséges*) Anynyi azért tény még, hogy az ebéd 4 óra felé ért véget.²⁶ Jókai kocsit hozatott, a fiákert svábhegyi nyaralójába irányította. Csend volt, a tornác előtt virágoztak a rózsák. A házba lépve parókáját elhelyezte a kalaptartón, asztala mögé ült, nézett maga elé. Fáradt volt, túlette magát. Nem kért vacsorát, megelégedett egy menta-herbateával. Korán ment ágyba, nehezen aludt el. Másnap a reggelizőasztalon, a kávésfindzsa mellett várt rá a friss sajtó. Átfutotta a beszámolókat Segítség-ünnepről, kedvetlenül félredobta őket, százezres tömeg,²⁷ nemzeti nagylétünk és a vurstli, inkább a *Borsszem Jankót* vette a kezébe. De ott is egy *Segítség* című, anonim versezetre akadt mindjárt a második oldalon.

²⁵ Az elhangzottak rekonstruálása a Pesti Hírlap (uo.) és a Budapesti Tageblatt tudósításai alapján; utóbbi szövegét lásd Corvina, 1887. szeptember 30., 115., ill. október 10. 1887., 118–119.

²⁶ Pesti Hírlap, 1887. aug 22., 3.

²⁷ Budapesti Hírlap, uo.

SEGITSÉG! Áll az országos muri,
A nép bomoljon, – ez a heccz uri.
Ki a ligetbe! Lesz, amit kívánsz, ott,
S nép – járhatsz rókatánczot.

Segítség! Tűz, víz rontja nemzetünk;
Heccz köll, – a vészen így segíthetünk.
Ki a ligetbe! Ki urak – nevetni, –
S te nép – bukfenczet vetni!

Segítség! Lám a báró s gróf urék
Lót-futnak s arczuk buzgalomban ég.
Ki a ligetbe! Ez a víg vasárnap, –
Ki nép, az urak várnak!

Segítség! Fel libák, – a kánya hí!
Szépségversenyre nép leányai!
Ki a ligetbe! Pálmát nyer a szépség,
Vidúlhatsz rajta, népség.

Segítség! Íme így segítenek
Rajtunk az uri földi istenek.
Ki a ligetbe! Mi ledőlt, fölépül,
Ha ünnepet a nép ül.

Segítség! Nemcsak tűz- és vízveszély,
Van más baj is! – Ó szép ez ünnepély...
A néppel játszik néhány fess uracska,
mint egérrel a macska.²⁸

Mihaszna András legyen, dörmögte Jókai maga elé, ha ezt nem Vajda János írta. Végigsimított kopasz fején a jobb tenyerével, és szomorkásan elmosolyodott.